

KURJER LITIEWSKI

w WILNIE DNIA 17 Sierpnia. V. S. ROKU 1806.

ROSSYA.

S. PETERSBURG VS. d. 10 Sierpnia. Półkownik Pestel będzie komendantem Tengińskiego półku muszkietyerów. Zmarły Podpółkownik Jhnatiew wymazany z rang listy. Dla ran odebranych uwolnieni od służby Kapitan Boisman, Podporucznik Babarikow z mundurem i pensją całej gaży. Szefowi Piotrowskiego półku muszkietyerów GM. Demidow oświadczono ukontentowanie, za dobre ćwiczenie rekrutów, i utrzymany porządek w półku; Taynemu Konsyliarzowi Gerard za trudy podjęte w robieniu nowego uścia przy Ładożskim kanale.

Za najwyższym rozkazem tajny Konsyliarz Nowosilcow donosi Porucznikowi leibgardyi konney Stanisławowi Potockiemu, który prosił, ażeby kazano Senatowi przejrzeć w przytomności opiekuna Macochy iego, i dziedziców zmarłego oycy Szczęsnego Potockiego, sprawę o dział pozostałego majątku. Senat rzecz już roztrząsał, Monarcha dzieło potwierdził, nowego roztrząsania potrzeby niema, zatem prośba nie przyjęta.

TURCYA.

BELGRAD d. 4 Sierpnia. Dotąd jeszcze niema pewnego opisanie bitwy nad Turkami wygranej; raz mówią Serwianie, że dwakroć walczyli z nieprzyjacielem, d. 24 i d. 30 lipca, nad Driną i Morawą, pod Borec i Bolesch; w spotkaniu pierwszém Ottomanie liczyli zbrojnego ludu 5 t. w drugiem 10 t. Jinni utrzymują, że jedna tylko rozprawa nad Morawą była; sami Bośniacy wyznali, że ich Czerny zręcznie podeysć umiał, i zewsząd opasać, tak że ucieczka stała się niepodobną. Ten obrot przynosi zaszczyt wodzowi Chrześcian; zwycięztwo byłoby głośniejsze, gdyby na innym teatrze odniesione zostało. Dziś Belgrad traci nadzieję rychłej odsieczy, gdyż dywizya Bośniaków zupełnie jest wytepią, inne zaś woyska Ottomanie od wschodu ciągną opieszale, i nie zebrały się do Nissy, Muzułmani wyznając, że bitwę przegrali, dowodzą że nad 3 t. ludu nie stracili. Cokolwiek było, to pewna, iż przy końcu rozprawy jeszcze Turkom na pomoc przybiegła dywizya Bośniaków; ale Czerny wcześniej wszystko przewidział; namiestnik Haławacz spotkał ciągnącego Baszę Sefi, i zupełnie poraził, wprzód niżeli ten mógł połączyć się z drugimi.

Od kilku d. Serwianie pod murami naszymi tryumfują; zdobycz wzięli w obozach niezmierną, każdy prawie zwycięzca dostał z podziału od 200 do 2 t. piastrow. Powiadają sami, że im zwycięztwo kosztowało 1200 ludzi zabitych. Przy końcu bitwy rzezią zmordowani, życie darowali synowi Achmeta Baszy i kilku znaczniejszym Turkom, których przyprowadziwszy do obozu, Jańczarów ostrzegli, iż jeśli w czasie zamierzonym nie poddadzą Belgradu, wszystkich ziomków będących w niewoli zgubę oglądać mają. Zadney na to nie dał odpowiedzi Kusanzy Ali; rozumiemy, że bronić się zechce do upadłej; poddając się przyspieszyłby własną zgubę i całego garnizonu. Tymczasem nie ustaje miasta bombardowanie, z małą w murach i twierdzach, większą w domach obywatelskich szkodą. Wczora bomba przez Turków puszczona trafiła w prochownię obozową; 4 Serwianów zginęło przy niej.

BRYTANNIA W.

LONDYN d. 12 Sierpnia. Nie jesteśmy dziś wolni od trosk. Potwierdziło się raportem urzędowym nie tylko przybycie Admirała Willaumetz i H. Buonaparte do Indyi zachodniej, ale też wyjście ich eskadry w 2 dywizjach z Fort Royal portu, które później łączone widziano w bliskości Dominiki wyspy i S. Toma-

sza. Ztąd zrodziła się powieść w Londynie, że do bitwy przyszło w tych stronach; gdy zaś potęga nieprzyjaciół jest wiadoma, i Angielską przewyższa; jedni rozumieją, że osady cukrowe są w niebezpieczeństwie blizkiego rabunku i podbicia, drudzy że Admirał Cochrane potkał się mniej pomyślnie. Błędne i kredytowi publicznych papierów szkodliwe mniemania rząd zbliżając, przesłał do Lorda Maira Londynu pewniejsze wiadomości o czynnościach i zamiarach eskadr obustronnych, z których każdy dziś widzi, że nic przeciwnego nie zdarzyło się jeszcze w nowym świecie dla Anglików; szczególne godniejsze uwagi z urzędowych i prywatnych doniesień wypisujemy.

Nieprzyjacielscy wodzowie trzymając się ściśle danego im rozkazu, długo bawić nie chcieli w Martinice, ażeby Anglikom czasu nie dali do zebrania sił potrzebnych, i w porcie nie zostali zamkniętymi; atakować ich w Fort royal byłoby niepodobno prawie, batteriami lądowymi okrytych. Przeto zabrawszy wodę i żywność świeżą, chorych zostawiają, przyjmują lud zdrowy z garnizonu na zamianę, i śpiesznie wychodzą pod żagle d. 30 Czerwca. Na każdy z 6 okrętów lin. zabrać kazał Willaumetz po 6 armat polowych, i 8 i 12 funtowych Karonad; ekwipaże do 800 głów dopełniono. Zatem nieprzyjaciół płynął dwoma dywizjami, w małej od siebie odległości; jedną z brzegów Dominiki postrzeżono; później obydwie łączywszy się niedaleko S. Tomasza, śpieszyły na wyprawę niewiadomą. Admirał Cochrane bawił w Barbados; ostrzeżony o wszystkim, rusza na morze prowadząc 4 okręta lin. 5 fregaty; garnizon eskadry swojej dopełnia 350 żołnierzami wziętymi z garnizonu wyspy, i w czasie krótkim widzi nieprzyjaciół. Co się stało czekamy raportów dalszych.

Admiralicja chcąc zaspokoić troskliwość Anglików, donosi, że wodzowie Francuzcy chociaż uyrzeli nieprzyjaciela słabszego, nie pokazali jednak najmniejszej ochoty do walczenia, gdyż podobno każe im instrukcja unikać bitwy, i całą potęgę zachować do wyprawy zamierzony. Cochrane nie spuszczaając z oka Francuzów, trzymał się wiatru pomyślnego statecznie, ażeby według potrzeby mógł stoczyć bitwę lub unikać. Mogły natomiast potkać się eskadry przeciwne; w takim przypadku Anglicy wszystkiego spodziewać się powinni; chociaż liczbą słabszy Cochrane, ma dobre okręta, i maytków doświadczonych; przeciwnym sposobem Francuzkie statki od miesiąca Grudnia są na morzu, skolatane nawałnościami, potrzebują naprawy, lud spoczynku. Czekamy więc cierpliwie pierwszego raportu z Indyi zachodniej. Niewiadomo, czyli Willaumetz przyłączył do siebie eskadrę Kapitana L' Hermite, lub ją w Martinice zostawił; niemniej rzecz wątpliwa, dokąd płynie, do Portorico, na podbicie osad cukrowych, do S. Domingo, Terranova, albo do Hawany, gdzie Hiszpani 2 okręta lin. i kilka fregat mają uzbrojonych na pomoc zprzymierzeńcom.

Gdzie tak długo bawił Willaumetz, jakie nam zabrał statki, dotąd tajemnica. Fregata Canonniere od eskadry iego, która wpadłszy pośród floty wschodnio Indyjskiej, tak szczęśliwie uszła przed okrętem Tremendous, wkrótce potem zawinęła do Falsebay blizko Przygórką dobrej nadziei; Kapitan nie wiedząc, iż osada w mocy Anglików, przysłał bat do lądu, z którego ludzi gdy zabierano w niewolę, postrzegł omyłkę nieprzyjaciół, i do wyspy Francuzkiej pośpieszył nie ścigany, gdyż w porcie nie było Angielskich okrętów. Ludzie poymani świadczą, że Willaumetz 6 tygodni krążył w bliskości Przygórką; nic jednak nie przedsięwziął, uwiadomiony o poddaniu się Batawów. Adm. Warren d. 5 lipca nie był w Barbados; bolesne jest dla nas to zdarzenie; gdyby albowiem tak długo nie bawił w Maderze, wcześniej przybyły do Indyi zachodniej, poymałby bez wątpienia całą eskadrę Francuzką, gdy wchodziła do Martiniki, al-

bo wychodząc z portu. Dziś słysząc, że odebrałszy nowe instrukcje z Admiralicji, opuścił na koniec krążenie daremne przy wyspach Canaryjskich, i do wysp cukrowych pośpieszył, gdzie podobno stanął d. 15 lipca; gdyby więc nieprzyjaciel przed tymże d. co dokazał, przewyższający potęgę musi ustępować.

Godziło się rozumieć, iż Lauderdale wyjeżdżając do Paryża mógł tam znaleźć ułatwione trudności do podpisania pokoju przez Lorda Yarmouth. Dziś przeważa opinia, że nic jeszcze ułatwionego niema, i poseł wkrótce do nas powróci. Papiery nie upadają wprawdzie, lecz wiemy z doświadczenia, że to znaczy nie wiele do wojny i pokoju. Inne okoliczności znać dają, iak być chcemy gotowi na wszelkie przypadki. Wczora Ministrowie na walną radę zwołali najsławniejszych Generałów w narodzie naszym, iacy są; Moira, Hutchinson, Catchart, Rosslyn, Simcoe, Dundas, Don, kilku innych. Admiralicja zaleciła statkom przewozowym z żołnierzem lądowym pośpieszać do obu Indyi, Przylądka i Sycylii; lecz wkrótce dywizya odsiecz niosąca Ferdynandowi 4 z Portsmouth wysłana, do Torbay powracać musiała dla przeciwnych wiatrów; w równej potrzebie znalazły się inne floty. Wielką liczbę statków naymnie Admiralicja, z których każdy iak tylko jest oporzędzony, przyjmie lądowego żołnierza, i łączy się z drugimi. Coraz nowe regimenta zciągają do portów; między innemi z Hannowerskiego legionu są sprowadzone do Ramsgate.

Wyznać trzeba, że na życiu Foxa wiele nam zależy. Zdrowszym się być zdaie Minister po wiadomej operacji; powrócił apetyt; przechadza się w pokojach, rozmawia z przyjaciółmi, o ważniejszych interessach, mianowicie zagranicznych, rad słucha; dzieło pokoju chce przyspieszyć. Gdy niektóre z pism Oppozycyjnych donosząc o chorobie jego, zażyły wyrazów okazujących radość, zganili głośno nieprzystoyny postępek przyjaciele Foxa. Oppozycja zaś dowodzi, że gdyby ten umarł, Petty, Moira, Erskine, Howick, inni przyjaciele musieliby ustąpić miejsca w rządzie Grenvillowi, nie mając talentów, iakich potrzebuje dziś naród w okolicznościach zawiłanych i trudnych, którym sam Fox przy znanom doświadczeniu ledwie zaradzić potrafi. Dobrzy zaś obywatele bez względu na partye rząd i naród dwojące, gorąco pragną, ażeby Minister usiłujący pokojem obdarzyć oyczyznę, dawną świetność iey przywrócić przez poprawę administracji wewnętrznej, mógł, co zamierzył pomyślnie dokonać i prędko.

Poseł Pruski Jacobi na koniec wczora wyjechał do Harwich, zkąd na okręcie Królewskim odprowadzony być ma do Hamburga. Zostawił u nas swojego Sekretarza, nie zupełnie więc stracona jest nadzieia pożądanej ugody z Berlińskim dworem, i przywrócenia handlu wolnego w Niemczech północnych. Lord S. Vincent z okrętami lin. Hibernia od 120 armat, Defiance od 74 i z fregatami wyszedł pod żagle z Portsmouth; uważano iż nie płynąc do floty Brest zamykającej, obrał inną drogę; statki jego tak były wewnątrz urządzone i przyozdobione, iakby służyć miały do przeniesienia znakomitych osob. Dziś niespodzianie przybył goniec od Konsula Angielskiego z Alexandryi; słysząc że przyniósł ważne doniesienia o stanie dzisiejszym Egiptu, Mammeluków i Turków, o warunkach do ugody podanych przez Bejów Selimowi 3, o skłonności mieszkańców, i wiele innych wiadomości, które nie są ogłoszone. Doświadczenie pokazało, że codziennie przybysząc do Egiptu, zwłaszcza gdy długo mieszkają w kraju, częstokroć wzrok tracą; ta niemoc dotknęła wielu Francuzów z wyprawy Napoleonowej; nie byli od niej wolni Angliści z armii GG. Abercromby i Hutchinson; ci nawet którzy zdrowo do oyczyzny powrócili przed 4 laty, w znacznej liczbie teraz chorować zaczynają rycerze nasi lepszego losu godni.

Jeden z okrętów należących do eskadry Pophama, krążąc przy brzegach Afryki zachodniej, spotkał i zabrał korsarza Hiszpańskiego od 30 armat, na którym znaleziono 315 ludzi Francuzów, Hiszpanów, Portugalczyków, Amerykanów, którzy z Montevideo na rozboj wyszli. Lord Keith najwyższy komendant floty Angielskiej od Boulogne do morza północnego, z Ramsgate eskadrę przeprowadził do Brighton, obchodząc mając doroczną pamiątkę narodzenia następcy tronu igrzyskiem bitwy morskiej. Ten Xieże od początku choroby podziśdzeń Foxowi dawać nie przestał dowodów przywiązania i szacunku, G. Maitland z Ceylanu będzie przeniesiony na kom-

mandę w Madras. Wielu regimentom Irlandzkim kazano zabierać się w Corck na okręta do wyprawy zamorskiej. Według układu Ministra skarbowego Petty, w izbie niższej potwierdzonego, starzy maytkowie w szpitalu Grenwich &c. mieszkający, przydatek do dawnej pensji odbierać zaczynają; którzy nie wysłużyli lat 10, mieć będą rocznie 7 FS. za lat 10, 12, za lat 15, 14, za 20, 18; więcej niż lat 20, 25. FS.

A U S T R Y A.

WIEDEN d. 16 Sierpnia. Podczas ostatniej kampanii, nieprzyjaciel bawiąc w Morawii zabrał Cesarские magazyny, w których znalazło się wiele żołnierskich mundurów; tych część odkupiwszy z kupcy Brunn miasta, ofiarują na powrót skarbowi; Monarcha wszystkim najwyższe ukontentowanie kazał oświadczyć.

Od G. Bellegarde wysłanego do Albanii niema wiadomości; do d. 26 lipca bawił z wojskiem Austriackim na wyspie Ragusańskiej Abbazia di Madonna, nie należąc bynajmniej do żadnych czynności. G. Marmont regimenta Francuzkie prowadzący do Dalmacyi lądem, część znaczną podróży odprawił morzem na 4 małych statkach, nie oddalając się od brzegu, dla bojaźni spotkania eskadr nieprzyjacielskich, które odnogę Adryatycką napęłniać nie przestały. Handel miasta Triestu nie podniósł się podziśdzeń; obojętni nawet żeglarze doznają przeszkód w czynnościach swoich od stron woiujących. Powiększył zatrudnienia kupieckie wyrok rządu Angielskiego, nakazujący zamknąć ściśle port Wenecyą.

Słysząc, że Goricyą i Gradiskę Francuzi żołnierzem swoim osadzili, za wiedzą i pozwoleniem dworu naszego; zgadnąć trudno, w iakim zamiarze to się stało; według iednych zajęcie jest tylko doczesne, dla bezpieczeństwa i łatwiejszej ze Włoch komunikacji do wojska w Dalmacyi będącego; zdaniem drugich uczynimy wkrótce zamianę z Włochami, za Trieste, Goricyą, Gradiskę, Fiume, przyjmując Dalmacyą i dalsze dzierżawy blizkie Tureckich granic. Cokolwiek jest, z regimenta Francuzkie ze Włoch przysłane ciągnęły niedawno przez Trieste, kilka innych następuje z dywizyi G. Lecchi. Nie ustaie pogłoska, że Turkom pomagać będą w uśmierzeniu Serwianów.

Smutną wiadomość odbieramy przez Trieste. Apulia i Calabria Neapolitańskie prowincye płoną ogniem domowej wojny; bunt jest powszechny przeciwko Francuzom; rokoszanie bynajmniej nie przebaczą ich stronnikom, kraj najsłodszy upada; wiele domów i wiosek w perzynę poszło. W stolicy Neapolu obawiać się trzeba rozruchu; czują mieszkańcy niedostatek żywności, naybardziej zboża, sera, oliwy, których dawniej wiele przywożono z odnogi Adryatyckiej; dziś Angliści dowoz tamują, osadziwszy wyspę Capri przed portem leżącą; iak r. 1799 czynili zajmując wyspę Procida. Zaden statek obojętny zawiać nie śmie do portów całego Królestwa, wiedząc o krążących Anglikach; Francuzi nie śmieją prowadzić posiłków dla teyże przyczyny; statki Neapolitańskie handlu i żeglugi dawno nie znają; wyliczone produkty dziś dwakroć są droższe, niż przed wojną były.

Głosić zaczęto, że Cesarz stolicę naszą opuszcza; przenosząc mieszkanie do Budy; gdzie 3 lata zabawiwszy, uda się do Pragi, i tak daley do wszystkich miast główniejszych w prowincjach Monarchią składających. Tak niegdy zamysłał uczynić Józef 2. Wkrótce więc do Budy przeniesione być mają archiwa, kancelarye, rady, arsenał, skarby. Teraz Wiedeń zasłony nie ma, iaką miał dawniej od Rzeszy i Włoskiej ściany. Dziś donoszą, że dywizya wojsk Francuzkich wkroczyła do Innviertel, nie w zamiarze nieprzyjacielskim, lecz tylko przymuszona niedostatkiem żywności w Bawaryi.

Pod posągiem niedawno wystawionym od Profesora Zauner napis położono: Józefowi 2 ulubionemu od poddaństwa, Franciszek 2, drugiemu oycu swojemu. Arcy X. Jan ma być Prezydentem nadwornej rady wojennej, pomocnikiem zaś onego w pełnieniu ważnych obowiązków GL. X. Schwartzenberg. Austriackie wojska pod Wels obozować nie mają, lecz tylko pod Lwowem. Dwór nasz Ministrom cudzoziemskim komunikował urzędownie pisma swoje zciągające się do odmian zaszytych w rzeczy Niemieckiej; te same poseł Fahrenberg oddał stanom Seymującym w Ratisbonie. Gotowizny niedostatek coraz bardziej czujemy w całym kraju, niecierpliwie czekając obiecanych urządzeń skarbowych.

MUNCHEN 10 Sierpnia. Wyrachowano, że summa cyrkulujących w Tyrolskim kraju bankocetłów Wiedeńskich przenosiła 19 mill. złotych ryńskich; wszystkie te papiery obywatele starają się w Austrii zamienić na gotowiznę. Przez Auszburg niedawno przeszła ciężka artylerya Francuzka, 86 armat licząca, z amunicyjnemi wozami, pośpieszając w dół Dunaju; woyska są w nieustannym poruszeniu. Bernadotte znaczne pieniądze otrzymał z Strasburga, na opłatę żołdu zaległego dywizyom Bawarskim i Francuzkim. Podziękował Maksymilianowi I za ofiarowaną sumę 150 t. złotych ryńskich, po zajęciu Xięstwa Anspach. W Ratisbonie posłowie Xiążąt wchodzących do Federacyi Reńskiej Sejm pożegnali wyjeżdżając do Frankfortu. W pomienionem mieście Stany Niemieckie seymowały ciągle od r. 1654. Jeńców Austriackich dotąd nie uwolniono; znajduje się ich teraz w Cyrkule Szwabskim 36 t. Rząd Francuzki sumę 500 t. franków rozdać kazał między obywateli Bawaryi, kwaterunkiem żołnierskim dotąd najbardziej obciążonych; słaba za tyle krzywd poniesionych nadgroda.

GREIFSWALD d. 11 Sierpnia. D. 8 Król zwołał wszystkie 4 stany seymujące do siebie, i z tronu miał do nich mowę zagaiając obrady. Zatem czytano propozycye Królewskie, Szwedzkim obyczajem; między innemi jest mowa o wprowadzeniu do Pomeranii księgi praw Szwedzkich wydanej r. 1734; o utrzymaniu dzisiejszych, zbudowaniu nowych twierdz w Stralsundzie; o potrzebie obrony pospolitej na przypadek nieprzyjacielskiego wtargnienia; o zachowaniu związków zachodzących między Pomeranią i Rzeszą Niemiecką. Sejm, iak słyhać, skończy się za dni kilka.

LIPSK 13 Sierpnia. Słyszeliśmy o poruszeniu woysk Francuzkich w Cyrkule Frankońskim; stoją dotąd w Wurtzburgu i okolicach Norimbergi, nie zbliżyły się jednak do Elektoratu Saskiego. Nasze woyska rozkaz odebrały pośpieszać do granic południowych; gdzie stanąć mają w kilku obozach; wszystkie twierdze kraiove będą opatrzone w żywność i amunicyą.

STRALSUND 17 Sierpnia. Mowa, którą d. 7 Gustaw Adolf zagaiał w Greifswald seym pierwszy Pomorskich stanów, była następującej osnowy. Z pociechą serca moiego widzę zgromadzonych obywateli tej prowincyi przed tronem, ażebyśmy utwierdzili przez nowe przyłączenie dawny Królestwa Szwedzkiego z Pomeranią, który dalekim pokoleniom przynieść ma trwały pokój i szczęśliwość. Dając Pomorczykom konstytucyą Szwedzką, dobro ich miałem w myśli, i ściśle zjednoczenie ludzi pod jednym rządem żyjących. Nie chcę przypominać dawnych przypadków i późniejszych, które wskazały potrzebę odmiany konieczną. Oświadczam zaś uroczyście, iż związku Pomeranii z Rzeszą Niemiecką zrywać nie chcę; ażeby w czasie trudnym nie dawał nikomu złych przykładów. Szlachta, iako stan pierwszy w narodzie, innym stanom przyświecać powinna; Pomorska iasnieć będzie cnotą, miłością honoru, Króla, i oyczyzny, na wzór chwalebnych przodków. Stan duchowny oświecać będzie ziomek, zbić nauki fałszywe. Stan mieyski iako najbogatszy, majątku zapracowanego użyć dla dobra kraju. Stan rolniczy pracowity i poczciwy, żywiąc inne stany, broniąc oyczyznę, zapewne wyrówna Szwedom, o których mój Ociec Gustaw 3 z upodobaniem nieraz mówił: Bóg i chłopci Szwedzy. Tego pragnę; tak czyniąc, wierni oyczyźnie i tronowi, najlepiej dopełnicie obywatelską powinność, według nowej przysięgi, do której wzywam dziś wszystkie stany. Odmennie samego przykład bierzcie. W obliczu Króla Królów mówię, iż wiernie dwchowam, co winienem narodowi; Szczęśliwy gdy panuję takiemu, który w religii, posłuszeństwie prawom, obywatelskich cnotach, wierności nikomu wyprzedzić się nie dał.

Marszałek La Gardie krótko odpowiedział. Dzień ten wiekiem był pożądany. Oywatele Pomorscy i wyspy Rugen dziś raz pierwszy stawiają przed tronem. Potomek Gustawa Wazy ślubował przed obliczem Boga żyjącego pracować na dobro nasze, i odbiera przysięgę poddaństwa. W tém gronie jest nie jeden dziedzic imienia tych Pomorczyków, którzy na początku 17 wieku rycerzom Szwedzkim pod Gustawem Adolfem pomogli Rzeszę Niemiecką oswobodzić. Żyć w ich sercu równe mężstwo, odwaga, miłość tronu, cnoty, oyczyzny; godnemi będą dobrodzieystw Króla swojego, który chciał, ażeby oywatele Niemieckich prowincyi zaszczytali się

przywilejem i swobodą, iakiey od wieków używają Szwedzi. Żyć tylko najdłużey Królu, ażebyś oglądał owoc drzewa ręką twoją wszczepionego. Nadałeś wolność rolnikom Pomorskim; chciał to nie raz uczynić stan rycerski. Wdzięczny ci jest cały naród, co imieniem iego mam szczęście oświadczyć.

W podobnych wyrazach mówił Orator izby duchowney Superintendent Schlegel. Nazajutrz w zgromadzeniu powszechnym wszystkich stanów czytano propozycye Królewskie; zciągają się iedne do odmian w konstytucyi zrobionych, do przyłączenia prawa Szwedzkiego cywilnego i kryminalnego, urządzenia kościołów, nadania swobod Pomorskim rolnikom, ażeby z Szwedzkimi zupełnie porównani byli; drugie do utwierdzenia Stralsundu, obrony kraju przez milicye już uformowane; inne do zbudowania portu w Greifswald, drugiego w Zuker na wyspie Rugen; inne ieszcze do nowych podatków, umiarkowania wydatku, utwierdzenia kredytu publicznego; do podziału Pomeranii na 4 powiaty, rozkrzewienia żeglugi, prowadzenia dróg wygodnych, zamknięcia rzek w korycie. Słyhać, że Sejm za dni kilka będzie dokończony, a Gustaw Adolf udam się natychmiast do Skanii.

AUSZBURG d. 13 Sierpnia. Widziemy nie ustające woysk poruszenia. Z Strasburga coraz więcej przybywa półków Francuzkich, mianowicie konnych, do Szwalbii, z kąd iedne za drugimi przechodzą do Bawaryi i Frankonii. Soult, Mortier, Bernadotte, Ney, Lefevre, Davoust, Angereau w różnych mieysach wytknąć kazały obozy, do których wkrótce wnidą dywizye, iak słyhać, dla ćwiczenia się w manewrach. Miasta Norimberga, Bareuth, Wurtzburg żołnierzem opasane zdaleka; Mortier najbliższy Saskich granic, gdzie podobnym sposobem Elektor woysku swojemu zalecił wyciągać z leżących w okolicy. Artyllerya i amunicye płyną Dunajem. Nie ma wątpliwości, że tych obrótów przyczyną jest Federacya Reńska. W państwach Xiążąt, którzy już weszli do niej, liczyć można 8 millionów poddanych. Wiadomo, iż Elektorowie Saski i Hesse Casselski oświadczyli chęć zachowania dawnych związków Rzeszy Niemieckiej; lecz po wiadomej deklaracyi do Stanów seymujących danej w Wiedniu przez Franciszka 2, słyhać, iż wspomniani Panowie, i drudzy w Niemczech północnych dzierzawę mający, chcą nowy związek formować.

W krajach Austriackich zaciąganie, uzbraianie i ćwiczenie milicyi idzie z wielkim pośpiechem; w czém dystyngują się najbardziej miasta Węgierskie. Norimberga przez akt Federacyi Reńskiej oddana Bawaryi, przysłała 3 deputatów do Maksymiliana I, ażeby względem rządcy nowego oyczyznę polecali, iak dawniey uczynił Auszburg. Tu d. 8 rząd dzisiejszy pozwolił obchodzić uroczystość postanowioną ieszcze w r. 1649. W początkach 30 letniej wojny Ferdynand 2 Cesarz dał wyrok nakazujący Protestantom, ażeby Katolikom powrócili do dobra, kościoły, fundusze przez Reformacyą zajęte; co r. 1629 d. 8 Sierpnia w Auszburgu przyprowadziło do skutku żołnierz Austriacki. Wkrótce potem Gustaw Adolf dał inną rzeczom postać; i Protestantom wrócił co stracili; lecz gdy umarł, a woysko Szwedzkie pod Nordlingen porażone zostało w r. 1634, Austriacy pod G. Gallas oblegli Auszburg. Wtenczas miasto 80 t. obywateli liczyło. Głód i zaraza morowa sprawiły, że gdy Półkownik Winkel po mężnej obronie w r. 1635 z murów ustępował; ledwie się zostało 18 t. Lat potem 14 panowali w mieście Katolicy; nakoniec traktatem Westfalskim Kanclerz Oxenstiern wyjednał wolne 3 religii wyznanie; r. 1649 pierwszy raz obchodzono święto pokoju, o którym uczyniliśmy wyżej wzmiankę.

P R U S S Y.

BERLIN 21 Sierpnia. W państwach Pruskich obróty nadzwyczajne widzieć się dały. G. Schulenburg oddał się z Hannoveru; na iego mieyscu przyiósł komendę woyskową G. Larisch, rządy cywilne inni urzędnicy; ci nakazali mieszkańcom kraju całego, dostarczyć w najkrótszym czasie więcej 3 t. koni na potrzeby wojskowe; regimenta zgromadzać się powinny w okolicach Lavenburga, Luneburga, Zelle, i mają być zmocnione. Podobnym sposobem z departamentu wojennego dane są rozkazy wielu innym dywizyom Pruskim, Szląskiey, Brandeburskiej, ażeby zwoławszy urlopowanych, gotowały się do ruszenia. Przyczyny zgadywać nie będziemy; dość wiedzieć, iż wielu GG. przyjechało do stolicy, którzy odebrawszy od Króla tajemne instrukcyje, do kor-

pusów swoich powrócili. Blucher, Ruchel, Grawert, Natzmer dywizye prowadzić mają.

Z Ratisbony oddalaia się posłowie Xiążąt Federacyi Reńskiej; Arcy Kanclerz wyjechał do Aschaffenburga. Związek Rzeszy Niemieckiej z wielorakiemi odmianami, w różney postaci trwał blisko lat tysiąc od Karola W. słyhać, iż wspomnionym Xiążętom radzono wprowadzić do krajów swoich prawo cywilne, iakiego od lat kilku zaczął używać naród zprzymierzony. Twierdzą Wessel za własną poczytuiać rząd Francuzki, przyłączyć ią kazał do dywizyi 25 i opatrzyć przyzwoicie. Woyska Hesse Casselskie stanęły w znaczney liczbie nagrańcach Darmstadzkich i Westfalskich; tu mianowicie odmiany wielkie są spodziewane. Francuzcy inżynierowie projekt podali utwierdzenia Auszpurga; prowadzone będą fortyfikacye od rzeki Lech do Wertach, wktórychby wielkie nawet woysko zamknąć się mogło w potrzebie, czekając posiłku od związkowych. Wydatek na to będzie niezmierny; lecz nie sami Bawarczykowie przykładają się do dzieła powinni.

Prusacy pilnie naprawiają twierdze Hameln i Nienburg; w Peine i Suhligen obozy wytknięte; całe woysko zciagnione ku południowi; w północnych miastach mało załogi, straż mieszczanie trzymać muszą. Pewna jest wiadomość, że po zakończonym Seymie w Gre fswald regimenta gwardyi Szwedzkiej wypłyną do Stockholmu, Gustaw Adolf uda się do Scanii. Panujący X. Brunświcki zaproszony przybył na radę do Monachy naszego. Poseł nasz Jacobi dziś powrócił z Londynu. Porty Pruskie dotąd są zamknięte. Admirał Szwedzki Cederstrom oddaliwszy się od brzegów udał się do Carlscrony dla nabrania żywności, i wkrótce był widziany pod Gdańskiem i Pillawą. Kommenda najwyższa woysk Hanowerskich oddana G. Ruchel; Westfalskie G. Blucher kazano zciagnąć między Liene i Tecklenbrug; do naprawienia śpiesznego twierdz Magdeburgskich 2 t. wieśniaków użyto; tamże statki wszelkie na Elbie zatrzymano ku potrzebie woyskowej, aż do granic Saskich; słowem całe woysko Pruskie jest w nagłym poruszeniu, którego przyczyną zapewne nie są następujące manewry. W liczbie GG. do najwyższej kommedy przeznaczonych są XX. Ludwik Pruski i Hohenlohe.

WŁOCHY.

NEAPOL d. 28 lipca. Dotąd nie ma dokładnych wiadomości o lądowaniu woysk Angielskich i Sycylijskich w Calabryi. Mówią Francuzi, że G. Verdier znajduje się w Cassano, Regnier w Catanzaro; nieprzyjaciele mają być oszańcowani w S. Eufemia, których postanowiono atakować, i do ustąpienia na flotę przymusić, gdy nadciągnie Massena z Gaety. Słyhać, że zbuntowani Calabrowie pozwalają sobie wszystkiego przeciw stroniłkom Francuzkim; z ich ręki miał zginąć Biskup w Cosenza. Prowincya Basilicata iść nie chciała za przykładem drugich, i kwitnie w pokoju; dziełem to jest gwardyi narodowej; którą uformował G. Pignatelli. Niedawno Anglicy powtórnie uderzyli na flotyllę Neapolitańską w Castellone; zasłonięta batteriami lądowemi łatwo odpór dała; po krótkim strzelaniu oddalił się nieprzyjaciel na głębiny; żadna strona wiele nie straciła. Józef Buonaparte na potrzeby nadzwyczajne zaciagnąć w kraju postanowił 12 mill. dukatów Neapolitańskich tej summy część wynoszącą półtora milliona hypotekowano na dobrach XX. Jezuitom odiętych.

Obleżenie Gaety pamiętne w dziejach naszych zostanie. W przeciągu lat 99, trzykroć ta twierdza dobytą była, naprzód r. 1707 gdy panował Filip 5 z Burbonów pierwszy, X. Eugeniusz przysłał dywizyą Austryaków ze Włoch północnych; Gaeta w ten czas nie była najlepiej utwierdzona, jednak przez 3 miesiące odpor czyniła. Kazał iey twierdze przydać Cesarz Karol 6; tak dalece, iż gdy r. 1754 woyska Hiszpańskie i Francuzkie podbiły Neapol i Sycylią dla Burbona Karola 3, Gaeta 5 miesięczne obleżenie wytrzymała, i zapewne byłaby nie rychło dobytą, gdyby Gubernator Rattenbach nie podpisał kapitulacyi przeciwko zdaniu kommandanta Desnagliés. Odtąd Królowie Neapolitańscy wielką sumę łożyli, ażeby twierdza z natury mocna, pomoc miała od sztuki. Zapewne broniłaby się jeszcze długo, gdyby X. Hesse Philipsthal nie został raniony. Powiadają, że będąc na okręcie Angielskim gdy usłyszał o podpisaniu kapitulacyi, Officyerów garnizonu być mienił sądu i kary winnemi; zkąd wnosić trzeba, że oddalając się z twier-

dzy zalecił Półkownikowi Hotz bronić się do upadłej.

BATAWSKA. RP.

HAGA 12 Sierpnia. Słyhać, że Napoleon wkrótce ma przejeżdżać przez Bruxelles do Frankfortu. Lord Lauderdale nie wprzód podpisze pokój w Paryżu, aż rząd Angielski odbierze odpowiedź od Mocarstw zprzymierzonych. W woysku naszym i Francuzkiem nie ustają poruszenia; Cyrkuł Westfalski ma wkrótce przyjąć nową postać. Używanie wód mineralnych w Wisbaden nie naywięcej pomogło Ludwikowi Buonaparte, zdrowie iego zawsze jest słabe.

AMSTERDAM d. 16 Sierpnia. Listy odebrane z Paryża donoszą, że nadzieia rychłego pokoju jest mała. Lord Lauderdale nie był prezentowany Napoleonowi publicznie, iako poseł Mocarstwa nieprzyjacielskiego; z Ministrami Francuzkimi często rozmawiał. Podobno Yarmouth nie ułatwił trudności wszelkich, ponieważ Lauderdale przyjąć nie mogąc podanych propozycyi, prosił o pasporta na powrót do Londynu, czyli że negocyacye są zerwane, albowież dla doniesienia rządowi swemu o wszystkiém dokładnie. Pasportów nie odmówiono; iednak Angielski poseł miał jeszcze raz konferencyą z Ministrem Talleyrand. Chociażby ten oddalił się z Paryża, Yarmouth zostanie na miejscu; tak więc nie zgini nadzieia. Ta sama wiadomość znajduje się w listach odebranych z Bruxelles. Z Londynu piszą d. 13, że negocyacye przez Lorda Lauderdale zaczęte, są już zerwane, albo zerwą się wkrótce.

Papiery nasze półtora procenta czyniące podniosły się niedawno do 60 od sta; dziś nieco spadły. Woyska Batawskie i Francuzkie rozciągać się nie przestały w stronach zachodnich Cyrkułu Westfalskiego; G. Dumonceau obiół kommendę w Groningen. Mówią, że Elektor Hesse Casselski przychyła się do związku Reńskiego. G. Dyrektorowie departamentów: wojennego, osad i sprawiedliwości otrzymują u nas tytuł Ministrów. Francuzi dotąd straż utrzymujący nad morskim brzegiem w prowincyi Hollandyi, przechodzą do granic wschodnich, ustępując miejsca Batawom.

FRANCYA.

PARYŻ d. 8 Sierpnia. W stolicy naszej żywność wszelka jest znacznie teraz droższa, niżeli przed rewolucyą, była, chleb wyiowszy, którego funt nad 3 solidy nie kosztuje. W szpitalach tutejszych 5 t. starców mężczyzn i niewiast utrzymywać zalecono. Nigdy więcej w Paryżu nie naprawiano domów, nie budowano nowych, iak teraz; nie tylko rząd, ale też obywatele prywatni zatrudniają się przyozdobieniem i rozszerzeniem stolicy, nad brzegiem Sequany, w Thuilleries, Luwrze. Do postawienia kolosalnego posagu G. Desaix przygotowania czyniemy. Wielu przybyłych cudzoziemców z ciekawości widzenia uroczystości tak dawno zapowiedzianej, widząc rzecz zawsze odłożoną do niezamierzonego czasu, powraca do swojej oyczyzny.

Posel Austriacki Graf Metternich przybył do stolicy naszej. Poeta Pfeffel z Colmar otrzymał pensyą 1200 franków. Korsarz Angielski zabrał na morzu srodiemnem statek Genuński, któremu rząd Algerski dał pasporta. Dey Algerski pisał do kommanderującego w Malcie, ażeby ów okręt wolno był puszczony. D. 6 Lipca zwinięty został oboz pod murami Algeru; znajdować się miało w nim 80 t. zbroynego ludu; wszyscy ruszyli drogą do Tunisu prowadzącą; działa i amunicye morzem posłano. Zamiary Deia zgadnąć nie trudno. Słyhać, iż wkrótce potem, rozkazał woysku swemu zatrzymać się, okrętom do portu powracać.

D. 12 Sierpnia. Graf Metternich poseł Austriacki, i Deputowani z Dalmacyi, wczora mieli audyencyą u Napoleona. Przestano mówić z pewnością, że pokój z Anglikami będzie podpisany przed d. 15, politycy przypisują spóźnienie negocyacyi chorobie Foxa. Żołnierz Francuzki z kraju Neufchatel i Vallengin ustąpił, kilka kompanii na straż zostawiwszy; wiele towarów dawniej zkonfiskowanych oddano kupcom Szwajcarskim; niektóre pozwolono przedawać, po opłaconém ciele od 100 50. Pierwszy batalion nowozacieżnego legionu Dalmatów stanął w Mediolanie. Kommandantem Gaety został G. Lacour. Wezuwiusz zaczyna znowu płomienie wyrzucać. W Neapolu d. 25 Lipca czuli mieszkańcy ziemi trzęsienie; tegoż czasu Sidney Smith z eskadrą Angielską oddalił się od portu, zmierzając do Sycylii.